

Članak Prvog zamjenika visokog predstavnika Donalda Haysa: “To je vaš novac”

Narodna skupština Republike Srpske će danas održati raspravu o Zakonu o javnim preduzećima i Zakonu o ulaganju javnih sredstava.

Ključna riječ u oba zakona je epitet “javna”. Cilj ovih zakona je da zašтите javni interes, te da zašтите novac koji pripada javnosti – a to podrazumijeva zaštitu vašeg interesa, i zaštitu vašeg novca.

Nema ništa nejasno ili dvojbeno u vezi sa zakonima o kojima će Narodna skupština Republike Srpske raspravljati sutra. Oni se nalaze na samom vrhu prioriternih pitanja u politici, zato što predstavljaju vrhunac napora da se građani stave na prvo mjesto, te da se stane u kraj različitim “aranžmanima” koji su do sada bili i previše učestali u javnim preduzećima i sistemima javnog finansiranja u ovoj zemlji. Radi se o aranžmanima koji su omogućili da veliki dio novca završi u džepovima nekolicine nepoštenih pojedinaca, dok je većini, koju čine poštteni građani, uskraćeno sve ono na što imaju puno pravo, kao što su javna preduzeća kojima se upravlja na adekvatan način i koja podstiču razvoj privrede i nova radna mjesta, te adekvatan sistem javnog računovodstva koji osigurava da svaki fening bude iskorišten na ispravan i produktivan način.

Dozvolite da vas podsjetim samo na jedan interesantan detalj koji je prošle godine otkrio specijalni revizor. A to je samo jedno od mnogih otkrića, reprezentativan primjer onoga što je dovelo do izrade ovih zakona.

U 2002. godini Ministarstvo finansija Republike Srpske uložilo je 10 miliona KM dugoročnog depozita u Novu banjalučku banku.

Banka i ministar finansija dogovorili su se o iznosu kamate na ovaj depozit. Vlada je dobila nižu kamatnu stopu za svoj depozit od one koju bi prosječni građanin mogao dobiti za isti iznos depozita. Zašto? Kao rezultat, budžet Republike Srpske, novac koji stoji na raspolaganju za javne usluge, smanjen je za 304.000 KM u odnosu na predviđeni iznos.

Ovakve stvari dešavaju se zato što postoje rupe u postojećim zakonima koje omogućavaju ministrima i drugim zvaničnicima da raspolažu novcem i raspoređuju ga prema vlastitom nahođenju. Dosadašnja praksa pokazala je da je takvo stanje stvari daleko od zadovoljavajućeg. Svrha Zakona o ulaganju javnih sredstava je da osigura da svi poslovi, poput navedenog primjera, budu jasno i očigledno nezakoniti, da zvaničnici *znaju* da su takvi poslovi nezakoniti, te da se pojedinci smatraju odgovornim za sve što urade sa javnim novcem. Zakon je osmišljen kako bi zaštitio interese građana, te kako bi znatno otežao političkim predstavnicima da prevare građane.

Ovim zakonom će se povećati transparentnost i odgovornost organa vlasti i, između ostalog, omogućiti bolja zaštita zdravstvenih i penzionih doprinosa za građane. Zakoni će takođe omogućiti bolju racionalizaciju sistema koji Ministarstvo finansija, opštine, te fondovi zdravstvenog i penzionog osiguranja koriste za ulaganje svojih sredstava.

Time će se uvesti mehanizmi za praćenje ulaganja sredstava – čime će se onemogućiti da neki zvaničnik, na primjer, uloži milione KM javnih sredstava po nekonkurentnoj kamatnoj stopi u nepouzdanu banku koju kontrolišu njegovi prijatelji.

Tokom revizije javnih preduzeća specijalni revizor je utvrdio postojanje prakse nemoralnog ponašanja. Kada su uhvaćeni da se koriste rupama u zakonu direktori su se rutinski branili uzrečicom “ znam da je to pogrešno, ali nije nelegalno”.

Često su direktori izražavali iznenađenje ili prezir kada je od njih zatraženo da objasne sumnjivu ili potpuno nepoštenu

praksu. Decenijama su viši slojevi uprave u javnim preduzećima donosili odluke bez vidljive odgovornosti prema zaposlenicima ili klijentima ili svom stvarnom poslodavcu, stanovništvu BiH. Jednostavno ih nije interesovalo mišljenje javnosti.

Zakon o javnim preduzećima će to promijeniti.

Njime će se

- Pojednostaviti upravljanje javnim preduzećima, uspostaviti reorganizovana troslojna struktura koja se sastoji od Generalne skupštine, Nadzornog odbora i Uprave;
- Osnovati Interni revizorski odbor;
- Utvrditi obaveza direktorâ da izvještavaju o kršenjima zakona tužiocu;
- Definirati da su jedan direktor i jedan član Nadzornog odbora odgovorni za posebne poslovne aktivnosti (tako da bude jasno postavljeno pitanje nadležnosti u slučaju bilo kakvih nepravilnosti a i da se eliminiše preklapanje nadležnosti).

Ovdje treba reći da je proces izrade zakona uključio i konsultacije sa privrednicima. Velika većina njih bili su potpuno revoltirani nepoštenim načinom rada javnih preduzeća koji je razotkriven, a koji je godinama prihvaćan kao normalan dio poslovnog života u BiH.

Postoji čvrst politički i komercijalni konsensus da se da podrška ovim zakonima. Ustvari, vrlo je teško naći bilo kakve argumente koje bi neko mogao izreći *protiv* ovih zakonskih propisa. Građani trebaju sa velikim interesom pratiti diskusiju. Ono o čemu oni govore je *vaš* novac – način na koji će oni glasati danas će pokazati da li oni to i shvataju.